

Knihovní software s otevřeným zdrojovým kódem (stručné poznámky k tématu)

Typy softwarových licencí

- Public domain
- Copyleftovaný software
- Proprietární software
- Shareware
- Freeware
- OEM
- Adware
- Multilicence

Příklady licencí pro software s otevřeným zdrojovým kódem:

- GNU GPL licence
- Mozilla Public Licence
- Apache licence

Více o licencích např.:

SKOLKOVÁ, Linda a Václav Jansa. Technologie s otevřeným zdrojovým kódem. Elektronické studijní texty [online]. 2009 [cit. 5. květen 2015]. Dostupné z: http://uisk.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/62/2016/01/Technologie-s-otev%C5%99en%C3%BDm-zdrojov%C3%BDm-k%C3%B3dem_Jansa.pdf

KREJČÍ, Jaromír. Shareware, freeware, trialware – konečně jasno. *Interval.cz* [online]. [cit. 2017-05-09]. Dostupné z: <https://www.interval.cz/clanky/shareware-freeware-trialware-konecne-jasno/>

Co je to copyleft? *The GNU Operating System and the Free Software Movement* [online]. [cit. 2017-05-09]. Dostupné z: <https://www.gnu.org/licenses/copyleft.cs.html>

Otevřený software

Používané termíny:

software s otevřeným zdrojovým kódem, otevřený software, svobodný software, Open Source software

Doporučené zdroje k problematice otevřeného softwaru:

SKOLKOVÁ, Linda a Václav Jansa. Technologie s otevřeným zdrojovým kódem. *Elektronické studijní texty* [online]. 2009 [cit. 2015-05-05]. Dostupné z: http://uisk.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/62/2016/01/Technologie-s-otev%C5%99en%C3%BDm-zdrojov%C3%BDm-k%C3%B3dem_Jansa.pdf

Otevřený software [online]. 2017 [cit. 2017-05-05]. Naposledy editováno 16. 3. 2017, 17:20 Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Otev%C5%99en%C3%BD_software&oldid=14798912

Tvorba otevřeného softwaru, spolupráce v rámci komunity

Pro zájemce o hlubší seznámení s problematikou tvorby otevřeného softwaru a spolupráce v rámci komunity otevřeného softwaru např.:

FOGEL, Karl. *Tvorba open source softwaru: jak řídit úspěšný projekt svobodného softwaru*. Praha: CZ.NIC, ©2010. 312 s. CZ. NIC. ISBN 978-80-904248-5-2. Dostupné také z <https://knihy.nic.cz/>

Lokalizace a internacionalizace (netýká se jen svobodného softwaru)

Lokalizace (i10n)

Lokalizace představuje adaptaci produktu, dokumentu nebo obsahu tak, aby vyhovoval jazykovým, kulturním a dalším požadavkům specifického cílové lokality. Zahrnuje nejen překlad do daného jazyka, ale také přizpůsobení v dalších oblastech, např.:

- Formáty čísel, data a času
- Použití národní měny
- Použití klávesnice
- Řazení
- Symboly, ikona a barvy
- Text a grafika, které odkazují na objekty, akce nebo myšlenky, které v dané kultuře mohou být zavádějící nebo jsou vnímány jako necitlivé
- Rozdílné legislativní požadavky

Internacionalizace (i18n)

Internacionalizace je navrhování a vývoj produktu, aplikace nebo dokumentu, způsobem, který umožňuje snadnou lokalizaci pro cílovou kulturní, regionální nebo jazykovou skupinu.

Obvykle jde o následující oblasti:

- Navrhování a vývoj způsobem, který odstraňuje bariéry pro lokální nebo mezinárodní použití. To zahrnuje oblasti jako možnost používání kódování Unicode, zajištění, aby původní znaky nebo kódování bylo správně převedeno.
- Zajištění podpory pro vlastnosti, které nemusí být použity, dokud nedojde k lokalizaci, například přidání značek, které podporují využívání více slovníků nebo identifikaci jazyka, přidání podpory pro CSS pro vertikální text nebo jiné vlastnosti nutné pro podporu nelatinkové typografie...
- Umožnění lokálních, regionálních, jazykových nebo kulturních preferencí (obvykle to zahrnuje zabudování předdefinovaných formátů pro čas, datum, kalendář, čísla, řazení a prezentaci seznamů, zacházení s osobními jmény, adresami...
- Oddělení lokalizačních prvků od zdrojového kódu nebo obsahu, tak aby konkrétní lokalizace mohly být využívány podle preferencí uživatele... aj.

Zdroj:<https://www.w3.org/International/questions/qa-i18n>

Otevřený knihovní software

Specifika otevřeného knihovního softwaru

- Free speech vs. Free beer (svoboda kódu neznamená něco zadarmo, ale nese s sebou odpovědnost)
- Možnost ovlivnění vývoje softwaru
- Možnost přizpůsobení softwaru
- Nulové náklady na licence při pořízení nebo přechod na vyšší verzi (upgrade) softwaru
- Spolupráce a sdílení v rámci komunity

- I když je zdarma, není zadarmo - aneb „někdo to musí odpracovat“
- Je potřeba mít k dispozici IT specialistu a dobrého systémového knihovníka, při plánování externí podpory je nutné zvážit kvalitu „odborného“ zázemí pro oblast knihovních standardů
- Je nutné zvážit vhodnost z hlediska interoperability s národním prostředím, externími službami a aplikacemi a spolupracujícími subjekty.

Co knihovna musí řešit, když migraci knihovních dat a nastavení systému nezajišťuje softwarová firma viz např. :

CERNIŇÁKOVÁ, Eva. Co Vás čeká a nemine při přechodu na Evergreen. In: *Evergreen v českých knihovnách 2014* [online]. Praha. 2014. Dostupné z: <http://www.slideshare.net/cernin/evergreen-co-vasceka>

Kalkulace nákladů na otevřený knihovní software viz např.:

DENÁR, Michal. Implementace otevřeného knihovního systému Koha v teorii a praxi. Brno: Masarykova univerzita, Filosofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, 2015. 103 s. 5 s. příl. Vedoucí diplomové práce PhDr. Martin Krčál Dis. (s. 22-23). Dostupné v systému Theses

Otevřený knihovní software v České republice

Evergreen

Evergreen je knihovní software s otevřeným zdrojovým kódem zpřístupněný pod licencí GNU General Public License. Jde o moderní, robustní knihovní software se širokou nabídkou služeb a funkcí koncipovaný pro konsorcia knihoven / společné katalogy více knihoven. První verze Evergreenu byla vytvořena v roce 2006 v USA pro veřejné knihovny státu Georgia; impulsem k jeho vzniku byla především nespokojenost se stávajícími knihovními softwary. V současné době je Evergreen používán cca tisícovkou veřejných i odborných či akademických knihoven v USA, Kanadě i jinde. V ČR začala jeho lokalizace na ÚISK FF UK, nyní Evergreen používá několik českých knihoven. Evergreen je možné využít v rámci jedné organizace i v ve společných katalozích knihoven, např. regionálních nebo zaměřených na jeden vědní obor, případně knihoven zcela nezávislých, jako tomu je v případě [Společného katalogu Evergreen \(http://spok.jabok.cuni.cz\)](http://spok.jabok.cuni.cz). Evergreen disponuje jak propracovaným systémem práv, která je možné přidělovat jednotlivým organizačním jednotkám, skupinám uživatelů i jednotlivcům, tak také možností nastavení výpůjčních a dalších politik pro dílčí organizační úrovně či jednotky. Počítá také s půjčováním dokumentů mezi různými knihovnami, umožňuje sledování transportu dokumentů apod.

Doporučené zdroje:

CERNIŇÁKOVÁ, Eva a JANSÁ, Václav. [Otevřený knihovní software Evergreen jako prostředek pro tvorbu společného katalogu](#). *Knihovny současnosti 2015* [online]. Praha: Sdružení knihoven ČR, 2015. s. 147-156 [cit. 2016-04-18]. ISSN 1805-6970. ISBN 978-80-86249-75-9. Dostupné z: http://sdruk.mlp.cz/data/xinha/sdruk/2015/knihovny_soucasnosti_2015.pdf.

CERNIŇÁKOVÁ, Eva. **Knihovní systém Evergreen s otevřeným zdrojovým kódem v Česku: zkušenosti po roce a půl provozu**. *INFORUM 2013: 19. ročník konference o profesionálních informačních zdrojích* [online], 2013, **19** [cit. 2015-05-05]. ISSN 1801-2213. Dostupné z: <http://www.inforum.cz/sbornik/2013/22/>

Evergreen Dokuwiki CZ - Portál české komunity Evergreenu: <http://eg-wiki.jabok.cz/>

Koha

Koha je nejstarší úspěšný knihovní software s otevřeným zdrojovým kódem. Software vznikl na Novém Zélandu roku 1999 jako řešení pro knihovní konsorcium Horowhenua Library Trust (HLT), jehož software neumožňoval bezpečný provoz při změně data z roku 1999 na rok 2000. Postupně se k projektu přidaly další národní komunity, to však časem vedlo k roztržce národních požadavků a krizi komunity. Krize vyvrcholila, když firma LibLime, která Kohu dlouhodobě podporovala, začala nabízet svým zákazníkům svou novou verzi softwaru bez návaznosti na zbytek komunity. Reakce na to však vedla k obnovení spolupráce komunity a opětovné stabilizaci vývoje Kohy. Koha je používána v mnoha zemích světa, včetně rozvojových zemí.

Koha je moderní software, který splňuje vysoké nároky na provoz knihovního systému. Primárně je určen spíše pro samostatné knihovny s několika pobočkami. Lokalizace Kohy do češtiny začala v rámci KISK na FF MUNI. Prvními knihovnami, které začaly Kohu používat, byly Městská knihovna v České Třebové a městská knihovna v Ústí nad Orlicí. Obě knihovny používají systém KOHA v kombinaci s katalogem VuFind. V současné době KOHU používá několik desítek knihoven v Česku. V roce 2015 byla představena možnost využívat KOHU v cloudu s podporou komerční firmy.

Doporučené zdroje:

DENÁR, Michal. Devět měsíců s Kohou. *Knihovny současnosti 2015* [online]. Praha: Sdružení knihoven ČR, 2015. s. 118-123 [cit. 2016-05-31]. ISSN 1805-6970. ISBN 978-80-86249-75-9. Dostupné z: http://sdruk.mlp.cz/data/xinha/sdruk/2015/knihovny_soucasnosti_2015.pdf.

Web české komunity Koha: <https://www.koha.cz/>

Obecní knihovna

Software Obecní knihovna je založen na otevřeném softwaru Slims, ale je zcela přepracován a lokalizován do češtiny, a nyní už nemá návaznost na původní software. Od roku 2014 je nabízen prostřednictvím komerční firmy formou služby. Cílovou skupinou jsou především malé knihovny (prozatím implementace ve 3 knihovnách, v posledních letech nepřibyla žádná nová knihovna). Informace viz <http://www.obecniknihovna.cz/>

VuFind

Vyhledávací nástroj typu „discovery“ vyvinutý na Villanova University v Pensylvánii. Poprvé byl nasazen do provozu v roce 2007. Je distribuován pod licencí GNU GPL. Lze ho využít jako veřejný online katalog nebo jako discovery systém, který prohledává jak tradiční tak elektronické zdroje. V ČR je implementován např. v Knihovně Akademie Věd, v Moravské zemské knihovně nebo v Národní technické knihovně a jako discovery rozhraní portálu Knihovny.cz. VuFind je také využíván jako online katalog většinou českých knihoven se systémem Koha.

Doporučené zdroje:

JANDERA, Tomáš a KALINOVÁ, Kateřina. OPAC VuFind z pohledu uživatele. *Informace: zpravodaj Knihovny AV ČR* [online], 2013, 22(4) [cit. 2015-05-05]. ISSN 1805-2800. Dostupné z: <http://www.lib.cas.cz/casopis-informace/opac-vufind-z-pohledu-uzivatele>.

ROSECKÝ, Václav a ŽABIČKA, Petr. Požadavky na výměnu dat mezi knihovním a discovery systémem na příkladu implementace systému VuFind v Moravské zemské knihovně. *Knihovna: knihovnická revue*, 2013, 24(1), s. 79-88. ISSN 1801-3252. Dostupné také z: <http://knihovna.nkp.cz/knihovna131/13179.htm>.

Příklad online katalogu s využitím VuFind: [Moravská zemská knihovna](#)

Oficiální stránka projektu: <http://vufind.org>

Projek FOLIO

Mezinárodní projekt systému pro správu knihoven (library management systém) nové generace vyvíjený s masivní finanční podporou firmy EBSCO. Má integrovat všechny činnosti knihoven na jednom místě, včetně správy elektronických dokumentů, studijních informačních systémů apod. (tj. nejen procesy spojené se správou tradičních „papírových“ dokumentů). Někteří jej považují za potenciální konkurenci systému Alma.

První nasazení do provozu se plánuje v roce 2018

Oficiální stránka projektu viz <https://www.folio.org/>

Pro rekvalifikační kurz pořádaný Národní knihovnou ČR připravila Eva Cerniňáková (květen 2017)